

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра приватного права

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ
Силабус навчальної дисципліни

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D8 Право
Освітня програма	Магістр права https://surl.li/cfhosd
Статус дисципліни	Обов'язкова
Форма навчання	Денна
Рік підготовки, семестр	1 курс, 1 семестр
Обсяг дисципліни	4 кредити ЄКТС / 120 годин, у тому числі: лекційних занять – 22 годин, семінарських занять – 18 годин, самостійної роботи – 80 години
Форма семестрового контролю	Екзамен
Мова викладання	Українська
Інформація про викладачів	Лекції, семінарські заняття, консультації: ЯКИМЧУК Світлана Олексіївна – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри приватного права, вчений секретар університету, адвокат. s_yakymchuk@univer.km.ua https://univer.km.ua/profile/yakymchuk-svitlana-oleksiyivna

	https://erau.unba.org.ua/profile/28129 Профілі у наукових базах даних: Google Scholar https://scholar.google.com/citations?user=3D5pJmMAAAAJ ORCID https://orcid.org/0000-0003-1848-494X Web of Science https://www.webofscience.com/wos/author/record/35023716
Розміщення курсу	Google classroom «ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ 2026-2027 ДФ» https://classroom.google.com/c/ODg0NzkwODQ3Njg2?cjc=7dyl2jeo Код класу: 7dyl2jeo Лекції та семінарські на платформі Zoom за посиланням: https://us02web.zoom.us/j/91616210184?pwd=RjVTbURWTmUweDhFQUpNWDN1V3ZZZz09
Консультації	Онлайн консультації: згідно розкладу або ж за попередньою домовленістю електронною поштою та на платформі Zoom за посиланням: https://us02web.zoom.us/j/91616210184?pwd=RjVTbURWTmUweDhFQUpNWDN1V3ZZZz09 у робочі дні з 9.00 до 17.00

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	Загальні компетентності ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. Спеціальні компетентності СК 1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності. СК 4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України. СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції. СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності. СК 10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.
--	--

	СК 13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією. СК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.
Програмні результати навчання	РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання. РН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження. РН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи. РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання. РН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг. РН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції. РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів. РН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.
Місце дисципліни в логічній схемі	<i>Супутні навчальні дисципліни:</i> - Проблеми нормотворення та правозастосування; - Юридичний супровід економічної діяльності. <i>Наступні навчальні дисципліни:</i> - Практика цивільного судочинства; - Застосування Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод; - Практика забезпечення конституційних прав людини; - Альтернативне вирішення правових спорів. <i>Дисципліна пов'язана з такими вибічковими дисциплінами:</i> - Докази та доказування у цивільних справах Захист прав споживачів за законодавством України та Європейського Союзу Міжнародні організації в сфері безпеки - Міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди - Охорона і захист трудових прав та законних інтересів працівників - Правові механізми подолання наслідків збройного конфлікту - Проблеми виконання судових рішень.

Зміст навчальної дисципліни	Тема 1. <i>Зобов'язання з відшкодування шкоди як інститут цивільного права України</i> Тема 2. <i>Зобов'язання з відшкодування шкоди як правовідносини</i> Тема 3. <i>Підстава та умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди</i> Тема 4. <i>Підстави звільнення від обов'язку з відшкодування шкоди</i> Тема 5. <i>Способи та порядок відшкодування майнової та моральної шкоди</i> Тема 6. <i>Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої працівником юридичної чи фізичної особи</i> Тема 7. <i>Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої органами влади чи їх посадовою або службовою особою</i> Тема 8. <i>Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, адієздатною особою</i> Тема 9. <i>Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки</i> Тема 10. <i>Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю фізичної особи</i> Тема 11. <i>Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України</i>
Рекомендовані джерела для вивчення навчальної дисципліни	<i>Нормативно-правові акти та судова практика</i> 1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp 2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15 4. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1909-20 5. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 21.05.2024 № 3720-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/3720-20 6. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції : Закон України від 19.05.2011 № 3390-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/3390-17 7. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/266/94-vp 8. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення : Закон України від 13.12.2001 № 2893-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2893-14 9. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації :

постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/326-2022-п>

10. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 23.02.2023 № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2923-20>

11. Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності : наказ Міністерства економіки України, Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1522-22>

12. Деякі питання щодо функціонування інформаційної системи для забезпечення збирання, обробки та обліку інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України : постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2025 № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/450-2025-п>

13. Деякі питання запровадження оцінювання повсякденного функціонування особи : постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1338-2024-п>

14. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0006700-92>

15. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0004700-95>

16. Справа № 175/8881/23 за позовом про відшкодування моральної шкоди, спричиненої збройною агресією Російської Федерації проти України. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/info_vudshkod_agresor/2025_01_29_61_665_25

Література

1. Анікіна Г.В., Якимчук С.О. Умови виникнення деліктного зобов'язання в праві зарубіжних країн та України. Економіка. Фінанси. Право.2023. № 5. С. 79-85.

URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.5.17>

2. Buletsa S., Hrinko S., Hrinko R., Anikina H. Wrongful omission as a condition for tort liabilities. *Journal of legal studies*. 2020. № 25 (39). P. 128-143.

3. Булеца С.Б., Гринько С.Д., Туряниця В.В., Ревуцька І.Е., Паніна Ю.С. Моральна шкода в медицині. GEORGIAN MEDICAL NEWS. 2019. № 3 (288). С. 146-154. URL: <https://surl.li/xgvhzip>
4. Гринько С. Д., Гринько Р.В. Безпілотний автомобіль як джерело завдання шкоди: цивільно-правовий аспект. *Університетські наукові записки*. 2019. Том 18. № 3. С. 91-100. URL: <https://doi.org/10.37491/UNZ.71.8>
5. Гринько С. Д. Значення наказу командира для виникнення зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої військовослужбовцем унаслідок його виконання. *Часопис цивілістики*. 2023. Вип. 48. С. 27-34. URL: <http://clj.nuoua.od.ua/archive/48/3.pdf>
6. Davydova I., Zhurylo S., Havrik R., Yakymchuk S. (2023). The civil process and artificial intelligence: implementation problems. *Justicia. Revista Eduweb*, 17(4), 154-164. URL: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.04.15>
7. Inna Apalkova, Vladimira Dobrovolska, Yuliia Pavlova, Svitlana Yakymchuk, Volodymyr Yarmaki. Force majeure as grounds for exemption from liability: International approach and Ukrainian experience in terms of the military conflict. (Форс-мажор як підстава звільнення від відповідальності: Міжнародний підхід та український досвід в умовах військового конфлікту). *Cuestiones Politicas*. Vol.41, №79 (2023), 433-452. URL: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4179.29>
8. Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди в цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти): монографія. Міністерство освіти і науки України; Одеська юрид. акад. Одеса: Юридична література, 2008. 360 с.
9. Лесько Ю. В. Володілець транспортного засобу як суб'єкт цивільно-правової відповідальності. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2015. Вип. 6. Т. 1. С. 97-101.
10. Лесько Ю. В. Страхування цивільно-правової відповідальності в зобов'язаннях із відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії транспортних засобів. *Університетські наукові записки: Часопис ХУУП*. 2016. № 1. С. 118-129.
11. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0006700-92>
12. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0004700-95>
13. Справа № 175/8881/23 за позовом про відшкодування моральної шкоди, спричиненої збройною агресією Російської Федерації проти України. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/info_vudshkod_agresor/2025_01_29_61_665_25

	14. Танасюк О. Є. Підстави та умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування здоров'я, життя та майна фізичної особи. <i>Журнал східноєвропейського права</i>. 2025. № 138. С. 203–212. URL: https://doi.org/10.71404/2409-6415.138.25 15. Танасюк О. Є. Поняття та особливості зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування здоров'я, життя та майна фізичної особи. <i>Аналітично-порівняльне правознавство</i>. 2025. № 5: частина 1. С. 297–302. URL: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/10/52.pdf 16. Танасюк О. Є. Цифрова річ як об'єкт загрози завдання шкоди фізичній особі у зобов'язаннях із відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи. <i>Наукові записки. Серія: Право</i>. 2025. № 18. С. 330–336. URL: https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/issue/view/11/19 17. Танасюк О. Є., Якимчук С. О. Юридична особа як суб'єкт зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування здоров'я, життя та майна фізичної особи. <i>Юридична Україна</i>. 2025. № 9. С. 223–228. URL: https://doi.org/10.37749/2308-9639-2025-9(273)-6 18. Тутова Ю. В. Заходи відповідальності у контексті компенсації шкоди, завданої збройною агресією. <i>Аналітично-порівняльне правознавство</i>. 2025. № 6, ч. 1. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.06.1.64. URL: https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/346079 19. Чорнолуцький Р., Зубрицький М., Муравйова І., Часовников Д., & Вацюк В. (2025). Актуальні проблеми реалізації та захисту цивільних прав осіб, постраждалих від збройної агресії в умовах війни. <i>Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки</i>, (4(76)), 54-58. https://doi.org/10.32689/2522-4603.2025.4.9 20. Якимчук С.О., Танасюк О.Є. Співвідношення зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої під час рятування життя, здоров'я та майна фізичної особи, із договірними та деліктними зобов'язаннями. <i>Журнал східноєвропейського права</i>. 2026. № 146. С.290-301. URL: https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2026/05/yakymchuk_tanasyuk_146.pdf
--	--

Навчальний контент

Тематичний план навчальної дисципліни	№ тем и	Назва теми	Кількість годин					
			Усього	у тому числі				
				Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
	1.	Зобов’язання з відшкодування шкоди як інститут цивільного права України	6	1	1	–	–	4

	2.	Зобов'язання з відшкодування шкоди як правовідносини	6	1	1	–	–	4
	3	Підстава та умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди	10	2	1	–	–	7
	4	Підстави звільнення від обов'язку з відшкодування шкоди	10	2	1	–	–	7
	5	Способи та порядок відшкодування майнової та моральної шкоди	11	2	2	–	–	7
	6	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої працівником юридичної чи фізичної особи	10	2	2	–	–	6
	7	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої органами влади чи їх посадовою або службовою особою	10	2	2	–	–	6
	8	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, адієздатною особою	14	2	2	–	–	10
	9	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки	16	2	2	–	–	12
	10	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю фізичної особи	16	4	2	–	–	10
	11	Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України	11	2	2			7
		Всього годин	120	22	18	-	-	80

Методи навчання та форми поточного контролю	1) традиційний усний виклад змісту теми; 2) слайдова презентація; 3) дискусія. На семінарських та практичних заняттях застосовуються: 1) дискусійне обговорення проблемних питань; 2) вирішення ситуаційних завдань (кейсів); 3) складання та розгляд окремих процесуальних документів. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни може проводитися у формах: 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції; 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях; 3) перевірка виконання поточних контрольних робіт у формі тестування; 4) захист підготовленого публічного виступу.
Лекційні заняття	Лекційне заняття 1 Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди як інститут цивільного права України. Зобов'язання з відшкодування шкоди як правовідносини. 1. Історія становлення та розвитку інституту зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). 2. Поняття та ознаки зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). 3. Функції зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). 4. Зобов'язання з відшкодування шкоди (деліктні зобов'язання) в системі зобов'язань в цивільному праві України (договірних і недоговірних). 5. Суб'єкти правовідносин із зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). 6. Спільне завдання шкоди декількома особами та їх відповідальність. 7. Значення страхових зобов'язань у зобов'язаннях з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язаннях). 8. Об'єкти та зміст правовідносин із зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). Лекційне заняття 2 Тема: Підстава та умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди. 1. Правопорушення (делікт) як підстава виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). 2. Шкода як умова виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань).

3. Протиправна поведінка як умова виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань).
4. Випадки правомірного завдання шкоди.
5. Причинний зв'язок як умова виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань).
6. Вина як умова виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань).

Лекційне заняття 3

Тема: Підстави звільнення від обов'язку з відшкодування шкоди

1. Випадок (казус).
2. Непереборна сила.
3. Умисел потерпілого.

Лекційне заняття 4

Тема: Способи та порядок відшкодування майнової та моральної шкоди.

1. Способи та порядок відшкодування майнової шкоди.
2. Підстави збільшення та зменшення розміру майнової шкоди.
3. Способи та порядок відшкодування моральної шкоди.
4. Критерії визначення розміру моральної шкоди.

Лекційне заняття 5

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої працівником юридичної чи фізичної особи

1. Поняття та умови виникнення зобов'язання з відшкодування шкоди (деліктного зобов'язання).
2. Суб'єктний склад правовідносин із відшкодування шкоди.
3. Особливості регресної вимоги у зобов'язанні з відшкодування шкоди (деліктному зобов'язанні).
4. Зобов'язання з відшкодування шкоди внаслідок завдання шкоди недоліками товарів, робіт, послуг (поняття, умови виникнення, суб'єкти).

Лекційне заняття 6

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої органами влади чи їх посадовою або службовою особою

1. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої органами державної влади, органами влади Автономної республіки Крим та органами місцевого самоврядування:
 - 1.1. Поняття та умови виникнення деліктного зобов'язання.
 - 1.2. Суб'єктний склад правовідносин із відшкодування шкоди.
 - 1.3. Особливості регресної вимоги у деліктному зобов'язанні.

2. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої незаконними діями посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду:
- 2.1. Поняття та умови виникнення деліктного зобов'язання.
 - 2.2. Суб'єктний склад правовідносин із відшкодування шкоди.
 - 2.3. Особливості регресної вимоги у деліктному зобов'язанні.
 - 2.4. Особливості зобов'язання внаслідок завдання шкоди незаконним рішенням суду у цивільній справі.

Лекційне заняття 7

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, адієздатною особою

1. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої малолітніми особами.
2. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої неповнолітніми особами.
3. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої недієздатними особами.
4. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої адієздатними особами.

Лекційне заняття 8

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки

1. Поняття та ознаки джерела підвищеної небезпеки.
2. Види джерел підвищеної небезпеки.
3. Умови виникнення деліктного зобов'язання і підстави звільнення від обов'язку відшкодувати завдану шкоду.
4. Суб'єкти відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.
5. Значення цивільного страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки.

Лекційне заняття 9-10

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю фізичної особи

1. Поняття та умови виникнення зобов'язань внаслідок завдання шкоди каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я.
2. Порядок обчислення розміру відшкодування.
3. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я малолітньої або неповнолітньої особи.
4. Поняття та умови виникнення зобов'язань внаслідок завдання шкоди життю фізичної особи.

	5. Особи, які мають право на відшкодування шкоди у разі смерті потерпілого. 6. Підстави зменшення і збільшення розміру відшкодування. Лекційне заняття 11 Тема: Зобов’язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України 1. Загальні засади відшкодування шкоди, завданої збройною агресією та правові механізми відшкодування шкоди. 2. Протиправність. Деліквент та потерпілі особи у зобов’язаннях із відшкодування шкоди. 3. Шкода, завдана збройною агресією. 4. Причинно-наслідковий зв’язок між шкодою та протиправним діянням та вина.
Семінарські заняття	Семінарське заняття 1. Тема: Зобов’язання з відшкодування шкоди як інститут цивільного права України. Зобов’язання з відшкодування шкоди як правовідносини. <i><u>Питання для усного опитування та дискусії</u></i> 1.1. Поняття, ознаки та функції зобов’язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов’язань). 1.2. Зобов’язання з відшкодування шкоди (деліктні зобов’язання) в системі зобов’язань в цивільному праві України (договірних і недоговірних). 1.3. Елементи зобов’язань з відшкодування шкоди: 1.3.1. Суб’єкти правовідносин із зобов’язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов’язань). 1.3.2. Спільне завдання шкоди декількома особами та їх відповідальність. 1.3.3. Значення страхових зобов’язань у зобов’язаннях з відшкодування шкоди (деліктних зобов’язаннях). 1.3.4. Об’єкти та зміст правовідносин із зобов’язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов’язань). <i><u>Аудиторна письмова робота</u></i> Виконання студентами тестових завдань за темою заняття. Семінарське заняття 2. Тема: Підстава та умови виникнення зобов’язань з відшкодування шкоди. Підстави звільнення від обов’язку з відшкодування шкоди <i><u>Питання для усного опитування та дискусії</u></i>

- 2.1. Правопорушення (делікт) як підстава виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань).
- 2.2. Умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань):
 - 2.2.1. Шкода.
 - 2.2.2. Протиправна поведінка.
 - 2.2.3. Причинний зв'язок.
- 2.3. Вина.
- 2.4. Випадки правомірного завдання шкоди.
- 2.5. Підстави звільнення від обов'язку з відшкодування шкоди:
 - 2.5.1. Випадок (казус).
 - 2.5.2. Непереборна сила.
 - 2.5.3. Умисел потерпілого.

Аудиторна письмова робота

Складіть проєкт позовної заяви за однією з поданих фабул :

Фабула 1. У Пасюка - одного з членів туристичної групи, що зупинилась на відпочинок на березі лісового озера, випадково розпочались сильні болі в області серця. Хворий потребував невідкладної медичної допомоги. Керівник групи Мазур вирішив переправитись на другу сторону озера, де в селі була лікарня. Обабіч їх відпочинку біля берега стояв моторний човен. Господаря човна ніде не було. Мазур, за допомогою інших учасників групи - Ситіна, Бринчука та Карвіна, зламали замок та попливли на іншу сторону озера за лікарем. Оскільки вони їхали з високою швидкістю, то наштотхнулись на прибережне каміння, у зв'язку з чим, сильно пошкодили мотор та дно човна. Проте, лікаря вони доставили чим і врятували життя Пасюка. Власник човна Мельник звернувся до суду з вимогою стягнути з Мазура, Ситіна, Бринчука та Карвіна 1550 гривень - вартість ремонту човна та мотора.

Фабула 2. Спускаючись на ескалаторі однієї із станцій метрополітену Ничипорук не встигла зійти з нього, в результаті чого її візок був затягнутий механізмом ескалатору та прийшов в стан неспроможності. Окрім того, в результаті різкої зупинки з верхньої сходинки ескалатора за інерцією не втримала стан рівноваги та впала Антоненко. Оскільки був вже пізній час і потік пасажирів був досить незначний, то до повної зупинки остання скотилась майже до самого низу. В результаті падіння їй були заподіяні тілесні ушкодження, що потягли за собою тимчасову непрацездатність. Антоненко подала позов до суду де просила відшкодувати заподіяну їй шкоду з Київського метрополітену. Представник метрополітену, заперечуючи проти позову вказав на те, що вимушена зупинка сталась через вину Ничипорук, яка порушила правила користування метрополітеном та спускалась на ескалаторі з візком.

Хто буде належним відповідачем в справі?

Семінарське заняття 3

Тема: Способи та порядок відшкодування майнової та моральної шкоди.

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Способи та порядок відшкодування майнової шкоди.
- 3.2. Підстави збільшення та зменшення розміру майнової шкоди.
- 3.3. Способи та порядок компенсації моральної шкоди.
- 3.4. Критерії визначення розміру компенсації моральної шкоди.

Аудиторна письмова робота

Вирішіть задачі:

Задача 1. Відшкодування моральної шкоди внаслідок протиправних дій поліції Громадянка Бондаренко подала позов до Головного управління Національної поліції про відшкодування моральної шкоди у розмірі 200 000 грн. Вона стверджувала, що під час обшуку її квартири поліцейські публічно образили її, вчинили психологічний тиск на дитину, яка була присутня, та не надали жодного офіційного вибачення після встановлення відсутності підстав для кримінального провадження. Позов обґрунтований положеннями Конституції України, ЦК України (ст. 23, 1167) та Закону України «Про Національну поліцію». *Чи підлягає позов задоволенню? Який порядок доведення обставин, що підтверджують моральну шкоду? Чи можуть дії працівників поліції вважатися підставою для відшкодування шкоди державою?*

Задача 2. Відшкодування майнової шкоди, завданої ДТП Громадянин Семенчук потрапив у дорожньо-транспортну пригоду, в якій його автомобіль було значно пошкоджено внаслідок порушення ПДР з боку іншого учасника руху — громадянина Сидоренка. Вартість ремонту автомобіля становить 85 000 грн, що підтверджено актом СТО. Однак Сидоренко стверджує, що його цивільну відповідальність покриває страховий поліс ОСЦПВ, і виплату має здійснити страхова компанія, яка, у свою чергу, відмовляється це робити, мотивуючи це простроченням подачі заяви про ДТП. *До кого має бути поданий позов про відшкодування шкоди: до винуватця ДТП чи до страхової компанії? Які способи відшкодування шкоди можуть бути застосовані в цій ситуації? Чи має значення у цій справі те, що автомобіль не підлягає повному відновленню?*

Семінарське заняття 4

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої працівником юридичної чи фізичної особи

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Поняття та умови виникнення зобов'язання з відшкодування шкоди (деліктного зобов'язання).
- 4.2. Суб'єктний склад правовідносин із відшкодування шкоди.

4.3. Особливості регресної вимоги у зобов'язанні з відшкодування шкоди (деліктному зобов'язанні).

4.4. Зобов'язання з відшкодування шкоди внаслідок завдання шкоди недоліками товарів, робіт, послуг (поняття, умови виникнення, суб'єкти).

Аудиторна письмова робота

Вирішіть задачі:

Задача 1. Пиріг Андрій, син - Пиріг Антоніни, звернувся до суду про захист права своєї матері на належну якість товару. Справа полягала ось у чому. Півроку тому Пиріг Антоніна придбала в магазині телевізор "SONY", який надала в тимчасове користування своєму сину Андрію, а сама поїхала на заробітки до Греції на три роки. Але, через неділю телевізор перестав працювати, і тому Андрій звернувся до магазину, в якому він був придбаний, з вимогою замінити чи відремонтувати телевізор, так як він на гарантії. Проте, магазин відмовився від вчинення вказаних дій, мотивуючи це тим, що телевізор вийшов з ладу за вини споживача. В подальшому, близько чотирьох місяців, Андрій їздив по різних експертах, в результаті чого він отримав висновок експертизи про те, що телевізор вийшов з ладу в наслідок виробничої несправності. Андрій подав до суду про захист своїх прав як споживача та компенсацію йому моральної шкоди. Проте суд заперечив, вважаючи, що оскільки власницею телевізора є мати Андрія, то лише вона вправі подавати до суду на компенсацію моральної шкоди.

Чи правомірна вимога суду?

Хто буде в даному випадку належним позивачем?

Задача 2. Рейсовий автобус на одній вулиці потрапив у велику вибоїну, при цьому у шофера Назарова вирвало з рук кермо, а при спробі виправити його, він отримав удар спицею рульового керування в долоню правої руки. В результаті отриманої травми Назаров був визнаний інвалідом III групи та звернувся з вимогою до автотранспортного підприємства, де він працював, з вимогою відшкодувати заподіяну йому шкоду. Адміністрація заперечувала проти цього, оскільки автобус був випущений на роботу у справному стані, а за станом доріг АТП відповідальності не несе. Назаров звернувся до суду з вимогою, щоб АТП відшкодувало заподіяну йому шкоду.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 3. Юхименко, в цеху виробничого об'єднання "Дніпро", в стані сильного душевного хвилювання, що виникло внаслідок неправомірних дій Кондратенка, заподіяв йому тілесні ушкодження середньої тяжкості, що потягло за собою стійку втрату працездатності. Кондратенко подав позов до ВО "Дніпро" та Юхименка про відшкодування заподіяної йому шкоди. Позивач посилався на те, що на

території ВО “Дніпро” при виконанні трудових обов'язків на робочому місці Юхименко заподіяв йому тілесні ушкодження, які викликали втрату працездатності та зорбітку. Позивач просив суд стягнути з ВО “Дніпро” втрачений заробіток, а з Юхименка - видатки на лікування. В подальшому Кондратенко змінив свої вимоги та просив стягнути з об'єднання 31349 гривень, а з Юхименка - 21560 гривень.

Яке рішення повинен постановити суд?

Семінарське заняття 5

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої органами влади чи їх посадовою або службовою особою

Питання для усного опитування та дискусії

5.1. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої органами державної влади, органами влади Автономної республіки Крим та органами місцевого самоврядування:

5.1.1. Поняття та умови виникнення деліктного зобов'язання.

5.1.2. Суб'єктний склад правовідносин із відшкодування шкоди.

5.1.3. Особливості регресної вимоги у деліктному зобов'язанні.

5.2. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої незаконними діями посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду:

5.2.1. Поняття та умови виникнення деліктного зобов'язання.

5.2.2. Суб'єктний склад правовідносин із відшкодування шкоди.

5.2.3. Особливості регресної вимоги у деліктному зобов'язанні.

5.2.4. Особливості зобов'язання внаслідок завдання шкоди незаконним рішенням суду у цивільній справі.

Аудиторна письмова робота

Письмове завдання:

Спасенко був заарештований за підозрою у викраденні речей з комісійного магазину. В подальшому виявилось, що арешт Спасенка був результатом помилки, що була допущена слідчим прокуратури, який розслідував справу про крадіжку. Спасенко просто не зміг підтвердити своє алібі, а за твердженням сторожа, один з учасників крадіжки просто схожий на Спасенка. В подальшому був установлений справжній винний у вчиненні злочину. Кримінальна справа по відношенню Спасенка була закритою за недоведеністю його участі у вчиненні злочину. Спасенко був звільнений з-під арешту під яким він перебував більше 2 місяців, а тому і не працював. Після звільнення Спасенко звернувся до юридичної клініки з питанням, хто та при наявності яких умов повинен відшкодувати йому заподіяну шкоду.

Дайте письмову відповідь на питання Спасенка з правовим аналізом даної ситуації.

Семінарське заняття 6

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, адієздатною особою

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої малолітніми особами.
- 6.2. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої неповнолітніми особами.
- 6.3. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої недієздатними особами.
- 6.4. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої адієздатними особами.

Аудиторна письмова робота

Вирішіть задачі:

Задача 1. Сергій Ванжаєв, 12 років, знаходячись в літньому таборі, кинув в море розбиту пляшку. Його вихователька Замятіна зробила йому зауваження, проте заходів по витягненню пляшки з моря не провела та не попередила про це дітей, які купались. Вітя Маслов, 13 років, виходячи з моря на берег, наступив на розбиту пляшку. Рана була настільки глибокою та болючою, що весь строк перебування в таборі він вимушений був просидіти в кріслі, а під час повернення до дому пересувався на милицях.

Хто та в якому розмірі несе відповідальність за заподіяну шкоду?

Задача 2. 17-річний Сергій Носов в стані наркотичного сп'яніння жбурнув каменем у вікно магазину. Адміністрація магазину подала позов до Сергія Носова, щоб той відшкодував заподіяні їм збитки у сумі 7500 гривень - вартості розбитої вітрини. Оскільки майна у Сергія виявилось недостатньо для відшкодування заподіяної ним шкоди, то як співвідповідачів притягнули батьків Сергія.

Як будуть відповідати батьки Сергія Носова?

Чи зміниться рішення суду, коли буде встановлено, що Сергій розбив вітрину з метою, щоб похизуватись перед своєю молодіжною дружиною Вітою?

Задача 3. Сабібекова, 50 років, страждала на шизофренію. У відсутності своїх дітей: сина, 25 років, та дочки, 30 років, вона стала підпалювати сірники та розкидувати їх навколо себе. Виникла пожежа, яка швидко перекинулася на квартиру сусідів. Будинок був двохквартирний, зроблений з дощок. Він швидко згорів. Проте, Сабібекову спасли. Вона пояснила, що створювала навколо себе вогняне кільце за наказом голосів з ціллю захисту від злих духів. Власник сусідньої квартири Митюков подав в суд позов до сина та дочки Сабібекової про відшкодування шкоди, заподіяної їм матір'ю, яка не здатна усвідомлювати значення своїх дій. На суді Митюков

стверджував, що діти знали про психічний розлад своєї матері, проте, залишали її одну, без нагляду.

Чи правомірною є вимога Митюкова до дітей Сабібекової? Чи має юридичне значення, якби вона були визнана по суду недієздатною? Яким способом в цьому випадку може бути відшкодована заподіяна шкода?

Семінарське заняття 7

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття та ознаки джерела підвищеної небезпеки.
- 1.2. Види джерел підвищеної небезпеки.
- 1.3. Умови виникнення деліктного зобов'язання і підстави звільнення від обов'язку відшкодувати завдану шкоду.
- 1.4. Суб'єкти відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.
- 1.5. Значення цивільного страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки.

Аудиторна письмова робота

Вирішіть задачі:

Задача 1. Шевчук, що керував автомобілем, наїхав на Олійника, який отримав важке каліцтво та був визнаний інвалідом II групи. Було встановлено, що працівник автобазу Шевчук, використав відсутність сторожа гаража, о дванадцятій ночі самовільно взяв машину з гаража, ключі від якої в нього знаходились по домовленості з адміністрацією заводу, а о четвертій ранку здійснив наїзд на Олійника, який подав позов до заводу, як володільця джерела підвищеної небезпеки. Представник заводу проти позову заперечував, посилаючись на те, що автомобіль вийшов з володіння заводу по при його волі. Судом до справи як співвідповідача було притягнуто Шевчука та позов задовольнили, стягнувши збитки з заводу та Шевчука солідарно.

Хто та в якому порядку повинен відповідати за це правопорушення?

Чи обґрунтоване є рішення суду?

Задача 2. Фермер Михаленко утримував бика, якого він, коли йшов на роботу, залишав на прив'язі (на ланцюзі) біля дому. Одного разу бик, зірвавшись з ланцюга, вибіг на дорогу та напав на листоношу Томащука, що проходив поруч. Вдарив його рогами, в результаті чого в Томащука виявились поламані два ребра, і він впродовж 3-х місяців знаходився на лікуванні, в тому числі і на санаторно-курортному. Томащук подав позов до Михайленка (власника бика) та відділення зв'язку (так як шкода була заподіяна при виконанні службових

обов'язків) та просив стягнути з них солідарно матеріальну шкоду. При цьому Томашук просив визнати бика джерелом підвищеної небезпеки, так як він мав дикий норів та, як йому пояснили сусіди Михайленка, неодноразово нападав на перехожих.

Чи підлягає позов задоволенню?

Чи можливо в даному випадку притягувати до відповідальності відділення зв'язку?

Задача 3. 15-річний Андрій за допомогою мобільного застосунку орендував електросамокат, що належав ТОВ «МобіРент». Під час руху тротуаром Андрій, не обравши безпечної швидкості, здійснив наїзд на пішохода Олену, заподіявши їй тілесні ушкодження. Витрати на лікування становили 48 000 грн. Олена також заявила вимогу про відшкодування моральної шкоди. ТОВ «МобіРент» заперечило проти позову, зазначивши, що самокат був переданий Андрію лише в тимчасове користування, а відповідальність має нести особа, яка фактично ним керувала. Батьки Андрія стверджують, що не знали про оренду самоката. *Чи є електросамокат у наведених обставинах джерелом підвищеної небезпеки у розумінні ст. 1187 ЦК України? Хто є володільцем джерела підвищеної небезпеки на момент заподіяння шкоди — ТОВ «МобіРент» чи Андрій? Визначте належного суб'єкта відповідальності та вирішіть питання про можливість застосування положень ст. 1179 ЦК України щодо відповідальності неповнолітнього віком від 14 до 18 років.*

Семінарське заняття 8

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю фізичної особи

Питання для усного опитування та дискусії

- 8.1. Поняття та умови виникнення зобов'язань внаслідок завдання шкоди каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я.
- 8.2. Порядок обчислення розміру відшкодування.
- 8.3. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я малолітньої або неповнолітньої особи.
- 8.4. Поняття та умови виникнення зобов'язань внаслідок завдання шкоди життю фізичної особи.
- 8.5. Особи, які мають право на відшкодування шкоди у разі смерті потерпілого.
- 8.6. Підстави зменшення і збільшення розміру відшкодування.

Аудиторна письмова робота

1. Напишіть проєкт позовної заяви за поданою фавбулою:

Оксана С. уклала договір про надання послуг із тренажерним залом «PowerGym». Під час заняття на біговій доріжці вона впала через

раптову зупинку тренажера, який, як з'ясувалося згодом, мав технічну несправність. Внаслідок падіння Оксана отримала перелом руки та забій хребта, перебувала на лікарняному 30 днів, понесла витрати на лікування в сумі 14 500 грн та тимчасово втратила можливість відвідувати заняття в університеті. Адміністратор спортзалу повідомив, що зал не несе відповідальності за нещасні випадки, оскільки «клієнт користується обладнанням на власний ризик», а у договорі є пункт про звільнення закладу від будь-яких претензій у разі травмування. Оксана звернулася до суду з вимогою про відшкодування шкоди, завданої їй здоров'ю, та компенсацію моральної шкоди у розмірі 30 000 грн.

2. Вирішіть задачу:

Під час керування автомобілем водій К. порушив вимоги ПДР — виїхав на зустрічну смугу та зіткнувся з мотоциклом, яким керував О. Унаслідок ДТП О. отримав тяжкі тілесні ушкодження та через два дні помер у лікарні. О. проживав разом з дружиною М. та двома неповнолітніми дітьми 6 і 10 років. Він був основним годувальником сім'ї. Після ДТП страхова компанія виплатила дружині 80 000 грн як страхове відшкодування за договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ). М. звернулася до суду з позовом до водія К. та страхової компанії про: 1) Відшкодування матеріальної шкоди (втрачений заробіток годувальника; витрати на поховання; встановлення пам'ятника). 2) Відшкодування моральної шкоди собі та дітям. Відповідач К. заперечував, вказуючи, що потерпілий мотоцикліст частково порушив швидкісний режим. Страхова компанія заявила, що ліміт виплат вичерпано. *Хто є належними позивачами у цій справі? Чи підлягає відшкодуванню шкода у зв'язку зі смертю годувальника і в якому обсязі? Чи впливає можливе співвинне порушення ПДР потерпілим на розмір відшкодування? Яка відповідальність водія і страхової компанії?*

Семінарське заняття 9

Тема: Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України

Питання для усного опитування та дискусії

9.1. Загальні засади відшкодування шкоди, завданої збройною агресією та правові механізми відшкодування шкоди.

9.2. Протиправність. Деліквент та потерпілі особи у зобов'язаннях із відшкодування шкоди.

9.3. Шкода, завдана збройною агресією.

9.4. Причинно-наслідковий зв'язок між шкодою та протиправним діянням та вина.

Аудиторна письмова робота

Вирішіть задачі:

	Задача 1. Під час масованого артилерійського обстрілу м. Харків у березні 2022 року житловий будинок, у якому проживала громадянка К., був повністю зруйнований. Громадянка К. втратила все майно, але залишилася живою. У 2024 році вона подала до суду позов до Російської Федерації про відшкодування матеріальної та моральної шкоди. <i>Визначте, чи може бути Російська Федерація відповідачем у національному суді України? Оцініть можливість застосування винятку з юрисдикційного імунітету держави-агресора. Сформулюйте перелік доказів, які має подати позивач. Який спосіб захисту є найбільш ефективним у цій категорії справ?</i> Задача 2. Унаслідок ракетного удару по житловому кварталі м. Дніпра загинув громадянин П., який не був учасником бойових дій. Його дружина та двоє дітей подали позов до РФ про відшкодування шкоди у зв'язку із смертю годувальника. <i>Визначте склад цивільного правопорушення і наявність причинно-наслідкового зв'язку. Проведіть правову кваліфікацію спору: делікт, агресія, порушення міжнародного гуманітарного права? Розрахуйте орієнтовний розмір відшкодування відповідно до ст. 1199–1200 ЦК України. Які міжнародні докази можуть бути додані до справи (резолюції, висновки ООН, ОБСЄ та ін.)?</i>
Самостійна робота студентів	Бали за самостійну роботу можна здобути такими шляхами: 1) аналізу судової практики (з обов'язковим активним посиланням на Єдиний державний реєстр судових рішень); 2) за результатами неформальної освіти. Тема 1. Зобов'язання з відшкодування шкоди як інститут цивільного права України. Завдання: Проаналізуйте, як за останні 10 років змінилося розуміння зобов'язань з відшкодування шкоди у судовій практиці Верховного Суду. Порівняйте підходи Верховного Суду України (2013–2016 рр.) і Верховного Суду (2018–2024 рр.) до визначення поняття цивільно-правового зобов'язання як способу захисту порушених прав. Визначте тенденції розвитку. Тема 2. Зобов'язання з відшкодування шкоди як правовідносини. Завдання: Порівняйте судові рішення 2014–2015 рр. і сучасні (2023–2025 рр.), у яких суди вирішували питання про співвідношення договірних і позадоговірних зобов'язань, кваліфікацію правовідносин як деліктних чи договірних. Зробіть висновки про еволюцію судової практики. Тема 3. Підстава та умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди. Завдання: Порівняйте практику 2015 р. і 2024 р. щодо встановлення умов відповідальності - вини, шкоди, причинного зв'язку. Проаналізуйте зміну тлумачення категорії «вина» у цивільному праві та застосування презумпції вини.

	Тема 4. Підстави звільнення від обов’язку з відшкодування шкоди. Завдання: Порівняйте постанови ВСУ 2014–2015 рр. і ВС 2022–2025 рр. щодо підстав звільнення від відповідальності. Проаналізуйте підхід судів до причинного зв’язку. Тема 5. Способи та порядок відшкодування майнової та моральної шкоди. Завдання: Порівняйте судову практику 2013–2015 рр. і 2023–2025 рр. щодо визначення розміру компенсації моральної шкоди, критеріїв справедливості та випадків відшкодування в натурі. Тема 6. Зобов’язання з відшкодування шкоди, завданої працівником юридичної чи фізичної особи. Завдання: Порівняйте справи 2015 р. та 2025 р., у яких суди визначали відповідальність роботодавця за дії працівника. Проаналізуйте, чи розширено підстави відповідальності юридичної особи за працівника (медичні, транспортні, нотаріальні послуги). Тема 7. Зобов’язання з відшкодування шкоди, завданої органами влади чи їх посадовою або службовою особою. Завдання: Порівняйте рішення 2013–2015 рр. та 2023–2025 рр. щодо відповідальності держави за незаконні дії слідчих, прокурорів, суддів. Визначте зміни у застосуванні ст. 1176 ЦК України та ст. 56 Конституції України. Тема 8. Зобов’язання з відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, адієздатною особою. Завдання: Порівняйте судову практику 2014 р. і 2024 р. щодо відповідальності батьків або опікунів за шкоду, завдану дітьми. Проаналізуйте критерії доведення належного виховання і відповідальність навчальних закладів. Тема 9. Зобов’язання з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Завдання: Порівняйте практику 2013–2015 рр. і 2023–2025 рр. з питань визначення суб’єкта відповідальності у випадках оренди чи користування транспортом, застосування солідарної відповідальності власника та водія. Тема 10. Зобов’язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я чи смертю фізичної особи. Завдання: Порівняйте практику ВСУ (2013–2014 рр.) і ВС (2023–2025 рр.) щодо порядку визначення розміру відшкодування утриманням, компенсації додаткових витрат на лікування, правонаступництва у разі смерті потерпілого. Тема 11. Зобов’язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України Завдання: Порівняйте сучасну практику (2022–2025 рр.) з попередньою (до 2014 р.) щодо притягнення держави-агресора до відповідальності, визначення суб’єктів права на компенсацію, механізмів обліку, фіксації та доведення збитків.
--	---

Політика та контроль

Політика щодо дедлайнів та здобуття балів за пропущені заняття	Перескладання лекцій та семінарських занять відбувається у порядку, визначеному Положенням про організацію освітнього процесу у ХУУП імені Леоніда Юзькова (https://cutt.ly/FtC24tq0). Перескладання лекції: виконання презентації по питаннях теми пропущеної лекції. Перескладання семінарського заняття: усне опитування по питаннях пропущеного семінару та виконання письмових завдань.
Підсумковий контроль	Питання для підготовки до підсумкового контролю 1. Поняття та ознаки зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). 2. Співвідношення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань) і договірних зобов'язань. 3. Співвідношення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань) і зобов'язань зі створення загрози завдання шкоди. 4. Співвідношення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань) і зобов'язань із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. 5. Співвідношення зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань) і зобов'язань внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. 6. Місце зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань) у системі зобов'язань внаслідок завдання шкоди. 7. Функції зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). 8. Суб'єкти правовідносин із зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань). 9. Поняття, значення та види цивільної деліктоздатності. 10. Спільне завдання шкоди декількома особами та їх відповідальність. 11. Регресна вимога у зобов'язаннях із відшкодування шкоди. 12. Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала свою цивільну відповідальність. 13. Делікт як підстава виникнення деліктних зобов'язань. 14. Загальні та спеціальні умови виникнення деліктних зобов'язань. 15. Шкода як умова виникнення деліктних зобов'язань (поняття та види). 16. Способи відшкодування майнової шкоди. 17. Принципи відшкодування майнової шкоди. 18. Протиправна поведінка як умова виникнення деліктних зобов'язань (поняття, форми вираження, презумпція протиправності). 19. Бездіяльність як умова виникнення деліктних зобов'язань. 20. Випадки правомірного завдання шкоди. 21. Значення згоди потерпілого у зобов'язаннях із завдання шкоди. 22. Необхідна оборона як умова правомірного завдання шкоди.

	23. Крайня необхідність як умова правомірного завдання шкоди. 24. Виконання обов'язку як умова правомірного завдання шкоди. 25. Причинно-наслідковий зв'язок як умова виникнення деліктних зобов'язань. 26. Основні положення про причинно-наслідковий зв'язок у цивільному праві. 27. Простий і складний причинно-наслідковий зв'язок. 28. Вина як умова виникнення деліктних зобов'язань (поняття, ознаки). 29. Основні положення про вину у цивільному праві. 30. Значення форми та ступеня вини завдавача шкоди. 31. Значення форми та ступеня вини потерпілої особи. 32. Випадок як підстава звільнення від деліктної відповідальності (поняття, ознаки та приклади випадку). 33. Непереборна сила як підстава звільнення від деліктної відповідальності (поняття, ознаки та приклади непереборної сили). 34. Співвідношення понять «непереборна сила» і «форс-мажор». 35. Співвідношення понять «непереборна сила» і «випадок». 36. Зобов'язання внаслідок завдання шкоди працівником чи іншою особою юридичної чи фізичної особи. 37. Умови відшкодування шкоди, завданої працівником чи іншою особою юридичної чи фізичної особи. 38. Поняття та характерні ознаки зобов'язань внаслідок завдання шкоди, завданої органами державної влади, органами влади АРК, органами місцевого самоврядування, а також незаконними діями їх посадових або службових осіб. 39. Умови відшкодування шкоди, завданої державної влади, органами влади АРК, органами місцевого самоврядування, а також незаконними діями їх посадових або службових осіб. 40. Особливості відшкодування шкоди, завданої органами державної влади, органами влади АРК та органами місцевого самоврядування в галузі нормотворчої діяльності. 41. Умови відшкодування шкоди, завданої незаконними діями посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду. 42. Види незаконних дій посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду. 43. Підстави виключення виникнення обов'язку відшкодування шкоди, завданої незаконними діями посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду. 44. Особливості відшкодування шкоди, завданої незаконним рішенням суду у цивільній справі. 45. Поняття та ознаки зобов'язань внаслідок завдання шкоди незаконними діями посадових осіб органів, що здійснюють
--	--

	оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду. 46. Способи відшкодування шкоди, завданої незаконними діями посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду. 47. Особливості задоволення регресної вимоги у зобов'язаннях внаслідок завдання шкоди незаконними діями посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду. 48. Зобов'язання внаслідок завдання шкоди недоліками товарів, робіт, послуг. 49. Умови відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт, послуг. 50. Зобов'язання внаслідок завдання шкоди малолітніми особами. 51. Суб'єкти відшкодування шкоди, завданої малолітніми особами. 52. Особливості відшкодування шкоди, завданої декількома малолітніми особами. 53. Зобов'язання внаслідок завдання шкоди неповнолітніми особами. 54. Суб'єкти відшкодування шкоди, завданої неповнолітніми особами. 55. Особливості відшкодування шкоди, завданої декількома неповнолітніми особами. 56. Випадки відшкодування шкоди батьками, позбавленими батьківських прав. 57. Зобов'язання внаслідок завдання шкоди недієздатними особами. 58. Суб'єкти відшкодування шкоди, завданої недієздатними особами. 59. Зобов'язання внаслідок завдання шкоди адієздатними особами. 60. Поняття та ознаки джерела підвищеної небезпеки. 61. Види джерел підвищеної небезпеки. 62. Поняття та ознаки транспортного засобу як джерела завдання шкоди. 63. Діяльність особи, пов'язана з транспортним засобом, як умова виникнення зобов'язань. 64. Умови виникнення деліктного зобов'язання внаслідок завдання шкоди джерелом підвищеної небезпеки. 65. Значення вини для виникнення зобов'язання внаслідок завдання шкоди джерелом підвищеної небезпеки. 66. Підстави звільнення від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. 67. Суб'єкти відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. 68. Володілець як суб'єкт відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії транспортних засобів. 69. Правові підстави виникнення права володіння транспортним засобом.
--	--

	70. Особливості відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії транспортних засобів. 71. Особливості відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності внаслідок взаємодії транспортних засобів. 72. Особливості відшкодування шкоди, завданої транспортним засобом у випадку незаконного заволодіння ним. 73. Особливості відшкодування шкоди, завданої гіроскутером, ховербордом, моноколесом, сегвеем, електроскутером, трициклоподом та іншими електричними пристроями. 74. Значення цивільного страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки. 75. Порядок виплати страхового відшкодування в разі укладення однією особою договору обов'язкового та договору добровільного страхування цивільно-правової відповідальності в декількох страховиків. 76. Особливості здійснення страхового відшкодування в разі завдання шкоди внаслідок взаємодії транспортних засобів. 77. Особливості відшкодування шкоди, завданої підрядними роботами. 78. Відмінність між регресним позовом та позовом про відшкодування шкоди. 79. Поняття та ознаки моральної шкоди. 80. Способи та порядок компенсації моральної шкоди. 81. Визначення розміру компенсації моральної шкоди. 82. Специфіка компенсації моральної шкоди, завданої приниженням честі, гідності та ділової репутації фізичних осіб, а також ділової репутації юридичних осіб. 83. Поняття та умови виникнення зобов'язань внаслідок завдання шкоди каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я. 84. Способи відшкодування шкоди, завданої каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я. 85. Порядок обчислення розміру відшкодування шкоди, завданої каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я. 86. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я малолітньої або неповнолітньої особи. 87. Поняття та умови виникнення зобов'язань внаслідок завдання шкоди життю фізичної особи. 88. Особи, які мають право на відшкодування шкоди у разі смерті потерпілого. 89. Способи відшкодування шкоди, завданої життю фізичної особи. 90. Підстави зменшення і збільшення розміру відшкодування шкоди, завданої життю фізичної особи. 91. Загальні засади відшкодування шкоди, завданої збройною агресією та правові механізми відшкодування шкоди. 92. Протиправність. Деліквент та потерпілі особи у зобов'язаннях із відшкодування шкоди, завданої збройною агресією. 93. Шкода, завдана збройною агресією.
--	---

	94. Причинно-наслідковий зв'язок між шкодою та протиправним діянням та вина у зобов'язаннях із відшкодування шкоди, завданої збройною агресією.
Критерії оцінювання	Оцінювання здійснюється відповідно до Положенням про організацію освітнього процесу у ХУУП імені Леоніда Юзькова (https://cutt.ly/FtC24tq0). Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми: <pre> graph TD A[Вивчення навчальної дисципліни 100 балів] --> B[Очна денна, вечірня форма навчання] A --> C[Заочна дистанційна форма навчання] B --> D[до 10 балів – за результатами навчання під час лекцій] D --> E[до 30 балів – за результатами навчання під час семінарських практичних, лабораторних занять] E --> F[до 20 балів – за результатами самостійної роботи] C --> G[до 5 балів – за результатами навчання під час лекцій] G --> H[до 25 балів – за результатами навчання під час семінарських практичних, лабораторних занять] H --> I[до 30 балів – за результатами самостійної роботи] F --> J[до 40 балів – за результатами складання семестрового контролю] I --> J </pre> Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться у формі усного екзамену. До семестрового контролю допускаються здобувачі освіти, які до дати завершення теоретичного навчання у відповідному семестрі накопичили за поточний контроль не менше 36 балів. Семестрова оцінка з навчальної дисципліни обчислюється шляхом додавання набраних здобувачем вищої освіти балів з поточного та семестрового контролю. За умови, якщо здобувач вищої освіти накопичив за поточний контроль 20-35 балів він допускається до складання екзамену створений деканом факультету комісії. Якщо здобувач вищої освіти до дати завершення теоретичного навчання у відповідному семестрі накопичив за поточний контроль менше 20 балів, йому у відомості виставляється підсумкова оцінка «F» і такий

	здобувач має право на повторне вивчення відповідної навчальної дисципліни.
Можливість визнання результатів неформальної освіти	Результати неформальної освіти здобувача (участь у вебінарах, курсах, круглих столах, інших заходах за тематикою пов'язаною із вивченням навчальної дисципліни) можуть бути визнані у порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (https://cutt.ly/Ee8mmyUb). Результати неформальної освіти здобувача можуть бути визнані шляхом повного або часткового зарахування балів за самостійну роботу.
Політика академічної доброчесності	Розділ «Академічна доброчесність» на сайті Університету (https://surl.li/eqbtoy) Кодекс академічної доброчесності Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (https://cutt.ly/5rMH6Rjj). Положення про систему запобігання академічному плагіату в академічних та наукових текстах у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (https://cutt.ly/8rMH7UJZ)
Політика врегулювання конфліктів	Етичний кодекс Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (https://surl.li/xddcxm). Процедура звернення з апеляцією на результати підсумкового контролю передбачена п. 3.8.8 Положення про організацію освітнього процесу у ХУУП імені Леоніда Юзькова (https://cutt.ly/FtC24tq0).
Зворотній зв'язок	1. Під час аудиторних занять, консультацій. 2. За допомогою анкетування після завершення вивчення навчальної дисципліни, регулярних анкетувань студентів, що проводяться в університеті. 3. На корпоративну електронну пошту s_yakymchuk@univer.km.ua

РОЗРОБНИК

В.о. професора кафедри приватного права, кандидат юридичних наук, доцент **Світлана ЯКИМЧУК**

СХВАЛЕНО

рішення кафедри приватного права від 25 травня 2026 року, протокол № 11.

Завідувач кафедри
приватного права

Світлана ГРИНЬКО

Погоджено
Гарант освітньої програми

Сергій КРУШИНСЬКИЙ